

УДК 343.85(4/9)

І.П. Багаденко,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник ДНДІ МВС України, м. Київ, Україна, ORCID ID 0000-0002-3350-4411,

В.В. Оцел,

науковий співробітник ДНДІ МВС України, м. Київ, Україна, ORCID ID 0000-0002-7708-1086

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ГРОМАДЯН У МЕГАПОЛІСАХ (НА ПРИКЛАДІ ОКРЕМИХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН)

У статті розглядається актуальна проблема для міст усього світу – забезпечення належного рівня безпеки громадян та криміногенної ситуації в цілому. Зроблено висновок, що крім діяльності поліції по охороні громадського порядку та захисту громадян, застосовуються й інші різноманітні методи, зокрема, підвищення виховно-правової культури та дисципліни громадян, урахування в практиці містобудування країн спеціального архітектурного стилю в межах попередження злочинності, а також використання з цією ж метою новітніх технологій і досягнень науково-технічного прогресу тощо.

Ключові слова: безпека, безпечне місто, попередження злочинності, відеоспостереження.

Громадська безпека є актуальною проблемою для міст усього світу. Незалежно від зацікавленості у цьому місцевих органів влади, поліції, служб безпеки, сервісних служб тощо кожен громадянин прагне жити у максимально безпечному та комфортному місті, районі, навіть будинку. Тому постає питання: “Вжиття яких сучасних заходів є запорукою забезпечення належного рівня безпеки громадян та криміногенної ситуації в цілому у великих містах?” На це та інші питання намагаються відповісти такі зарубіжні та вітчизняні дослідники зі соціальних галузей наук (зокрема соціології, економіки, юриспруденції), як: Р. Рудделл, Д.С. Джайасундара, Р. Мейзер, Т. Хайткамп, П.Х. Робінсон (США); Х. Мілар, Г. Цейтмайр (ФРН); Ф. Бонфілі (Іспанія); П. Ларссон (Норвегія); Р. Греф (Велика Британія, Франція, Канада, Нова Зеландія, Австралія); А.І. Бастрикін (досвід США), О.Н. Ведернікова (досвід скандинавських країн), Ю.А. Воронін (досвід США, Великої Британії, ФРН), В.К. Григорян (досвід США, Канада, ФРН, Велика Британія, Японія), П.В. Трощинський (досвід Китаю), А.С. Палазян (досвід США, Великої Британії), А.В. Майоров, А.А. Хашимов (досвід країн Західної Європи та США), Є.А. Полтава (досвід країни Європейського Союзу, США), О.П. Виноградова (досвід Франції, Великої Британії, Бельгії), В.О. Кислухін (досвід Бельгії), М.О. Морозов (досвід Японії), Нгуен Дик Чунг (досвід В'єтнаму), А.Б. Свистильников, І.Є. Прокопенко (досвід Великої Британії) тощо.

Так, ще на початку 2000-х років у різних країнах світу запроваджено проект “Безпечне місто”, що відповідає викликам часу – розбудові мегаполісів, зростанню масової міграції, ускладненню міської інфраструктури тощо. Метою проекту є

створення гібридної автоматизованої системи із високими інтеграційними можливостями, зокрема це відеохорона об'єктів міського середовища [3].

Яскравим прикладом “Безпечного міста” є Дубаї, де після встановлення системи безпеки поліції вдалося відстежити та затримати 2739 злочинців за 18 місяців. У місті Окленд було запроваджено систему відеоаналітики, в якій для прийняття інтелектуальних рішень використовується платформа IDOL. У межах програми було встановлено більше, ніж 2 тисячі відеокамер з метою є виявлення порушень, заторів, пошуку викраденого транспорту тощо [4].

Завдяки китайській системі розпізнавання осіб Dragonfly Eye упродовж перших трьох місяців її використання в Шанхаї затримали 567 порушників закону. Система зберігає 1,8 млрд фотографій, причому в базу потрапляють світлини не тільки китайців, а й усіх туристів. У такий спосіб в одному місті система допомогла зменшити випадки кишенькових крадіжок на 30 %, а в іншому – за два роки розкрити 500 злочинів. Тобто камери відеоспостереження, що можуть ідентифікувати особу, встановлені по всьому Китаю. Так само добре розвинена система відеоспостереження у Сінгапурі [5].

У межах попереджувальної діяльності особливе місце відводиться архітектурному напрямку. Адже з'ясовано, що архітектурний стиль великих міст здатний провокувати злочин або полегшувати його вчинення. Тому цей фактор почали враховувати у практиці містобудування країн Західної Європи шляхом розширення об'єму малоповерхових котеджів, скорочення кількості тупиків, прохідних дворів, підвалів, підземних переходів тощо [6]. Наприклад, у Німеччині активно практикується діяльність у сфері містобудівного попередження злочинності, зокрема увага зосереджується на небезпечних приміщеннях, освітленні в окремих місцях, відеоконтролі, стоянці для жінок-водіїв тощо [7].

В Іспанії для забезпечення безпеки міського простору, враховуючи аналіз стану міської злочинності (на прикладі Мадриду), представництвом уряду впроваджується Комплексний план підвищення безпеки та поліпшення умов спільного проживання. Зважаючи на те, що найбільш поширеними злочинами є грабежі із застосуванням насильства та залякування, крадіжки, а також правопорушення, пов'язані з нічним дозвіллям (бійки, погрози, продаж та вживання наркотичних засобів – переважно “громадянами негроїдної раси” тощо), підвищення безпеки громадян вбачається, насамперед, за рахунок посилення пішого патрулювання поліції та патрулювання на транспортних засобах, розширення присутності поліцейських у форменому та цивільному одязі, а також покращення поліцейської взаємодії. Другим важливим аспектом Плану є оновлення архітектурного вигляду та “соціальної тканини кварталу”. Цей тип реконструкції міського простору відомий як “джентрифікація”. Його зміст полягає в прямому переході до “реваншистського міста”, де стосовно “маргіналізованих” жителів проводиться дискримінаційна політика (підвищення цін на нерухомість, соціальна трансформація району тощо) [8].

В Естонії серед заходів, спрямованих на підвищення безпеки в регіоні, у межах попередження злочинності, пріоритетними є покращення вуличного освітлення, збільшення кількості встановлених камер безпеки, обмеження графіка роботи розважальних закладів, знесення руїнних будівель, встановлення попереджувальних табличок у місцях з високим рівнем злочинності тощо (здійснюється переважно органами самоуправління та іншими організаціями місцевого рівня) [9].

У Норвегії дослідження показали, що люди більш зацікавлені не в діяльності поліції, пов'язаній із серйозною злочинністю, а в її роботі, спрямованій на забезпечення спокою, тиші, порядку за місцем їх проживання, в упорядкуванні

локального вуличного руху тощо. Крім цього, враховуючи офіційні зміни за останнє десятиліття, пріоритетні завдання поліції доповнились, зокрема, такими напрямками, як: робота, пов'язана зі страхом населення перед злочинністю, робота по забезпеченню безпеки окремої людини тощо [10].

У США та Великій Британії в області безпеки співтовариства мала місце практика створення відповідних робочих груп у структурі Асоціації місцевих влад (Local Authority Association's Community Safety Working Party), метою діяльності яких є девіктимізація міських спільнот у межах заходів із профілактики злочинів [11].

Одним із пріоритетних заходів підвищення ступеня загальної безпеки міст вважається використання досягнень науки, особливо перспективними з яких визнаються застосування лазерної та іншої оптичної техніки з метою контролю за рухом транспорту, наркотиків, зброї тощо, інформаційне забезпечення тощо [6]. Так, діяльність поліції Великої Британії забезпечується новітніми технологіями, наприклад, системи теле- та відеоспостереження, що здійснюють суцільний моніторинг автомагістралей федерального рівня, автодоріг графств, вулиць і громадських місць міст, а також приміщень підприємств, установ, організацій та прилеглих до них територій. Зафіксована на магнітні носії інформація разом із дактилоскопічною та аналітичною інформацією, а також базами даних ДНК, за допомогою машинної обробки дозволяє поліції вийти на принципово новий рівень по розкриттю злочинів [12].

З метою забезпечення безпеки дорожнього руху в межах безпеки міського середовища уряд Швеції схвалив концепцію так званої “нульової смертності” (1995), головною метою якої було визначено не зменшення числа аварій, а скорочення кількості випадків отримання тяжких тілесних ушкоджень учасниками дорожнього руху. За прикладом Швеції адміністрація штату Вашингтон запропонувала Стратегічну ініціативу “Мета – нуль” (Target Zero), що передбачає розробку та поетапне впровадження комплексу організаційно-технічних заходів, у результаті застосування яких прогнозується вихід у 2030 р. на новий рівень безпеки дорожнього руху з майже нульовою ймовірністю аварій з летальними наслідками. Крім цього, паралельно почали фінансуватися спеціальні дослідницькі установи, до основних напрямів діяльності яких належить наукове забезпечення безпеки дорожнього руху.

Важливим фактором ефективного попередження автомобільної злочинності в західних країнах також є впровадження належного управління безпекою дорожнього руху, що включає в себе: розвиток немоторизованих видів пересування; розвиток громадського пасажирського транспорту; введення плати за користування особистим авто в місті; зонування території міста на предмет захисту історичних частин міста від руйнувань тощо; розвиток вулично-дорожньої мережі; інформаційне забезпечення дорожнього руху; технічна організація руху; створення безпечного дорожнього середовища (наприклад, будівництва перехресть з коловим рухом тощо) [13].

У Китаї уряд відреагував на збільшення кількості дорожньо-транспортних пригод за участю водіїв, що перебували у стані алкогольного сп'яніння, посиленням заходів кримінальної відповідальності, а саме – вдався до смертної кари, зокрема стосовно водіїв, винних у загибелі людей [14].

Головна ідея кримінологічної політики в області попередження злочинів у Японії полягає у вихованні населення законотрухняними громадянами. Так, силами школи, поліції, громадських організацій здійснюється організація та ведення

широкої пропаганди законслухняності. Щорічно по всій країні проводяться місячні кампанії, спрямовані на підвищення правової грамотності та обізнаності населення та посилення суспільної підтримки державної політики у зазначеній сфері. Щорічно друкуються та розповсюджуються “Біла книга про злочинність” та “Біла книга про поліцію”, в яких докладно висвітлюються як успіхи, так і недоліки та труднощі національної політики у сфері боротьби та попередження злочинності [6]. Вжиття зазначених заходів сприяє не лише формуванню у населення відчуття громадської відповідальності за події, які відбуваються у суспільстві, а й заохочують населення брати активну участь у діяльності, спрямованій на недопущення порушень громадського порядку та безпеки.

Отже, у сучасному світі все більше країн намагаються увійти до списку таких, де гарантії громадської безпеки є першочерговим завданням держави задля досягнення іміджу найбільш благополучних для життя та розвитку людини. Для цього, як бачимо за матеріалами статті, крім діяльності поліції по охороні громадського порядку та захисту громадян, застосовуються й інші різноманітні методи, зокрема, підвищення виховно-правової культури та дисципліни громадян, урахування в практиці містобудування країн спеціального архітектурного стилю в межах попередження злочинності, а також використання з цією ж метою новітніх технологій і досягнень науково-технічного прогресу тощо. Прикладом є Японія, Сінгапур, Швеція, Нідерланди, Канада, Австралія та інші, де рівень безпеки в деяких містах настільки високий, що їх мешканці спокійно можуть залишати без нагляду особисті речі на столиках у кав'ярнях, коли відходять, щоб зробити замовлення чи розрахуватися на касі, спокійно працювати допізна та користуватися громадським транспортом у нічний час доби, не побоюючись, що можуть стати жертвою нічних злочинців, тощо. Досягається це, по-перше, шляхом активного ведення пропаганди законслухняності, а, по-друге, завдяки впровадженню в системі забезпечення громадської безпеки різних технологічних систем, інтегрованих в інформаційно-аналітичні комплекси, за допомогою яких проводиться постійний моніторинг (ведеться відеоспостереження та реєстрація) будь-яких ситуацій у місцях, де вони були розміщені.

Завданнями таких систем є: контроль за скупченням людей та транспорту, неадекватною поведінкою людей; виявлення актів вандалізму та правопорушень; розпізнавання осіб, номерних знаків для перевірки у базі підозрюваних осіб або викрадених автомобілів; контроль за залишеними предметами; підрахунок людей або об'єктів на заданій території; прогноз надзвичайних ситуацій; контроль перетину певної території; відстеження об'єкта та контроль за його діями; відображення об'єктів на карті; проведення аналітики в режимах онлайн та офлайн тощо. Це дозволяє знизити рівень злочинності та забезпечити дотримання порядку на вулицях та місцях масового скупчення людей (підвищити безпеку автодорожніх об'єктів, мінімізувати випадки викрадення автомобілів, кишенькових крадіжок, розбійних нападів, забезпечити своєчасну фіксацію порушень правил дорожнього руху), збільшити ефективність виявлень позаштатних ситуацій, запобігти зломам магазинів, банків, гарантувати безпеку стратегічно важливих об'єктів міста, таких як аеропорти, вокзали, метрополітен, мости, державні підприємства, пам'ятники архітектури тощо.

Тому, на підставі викладеного, вбачаємо за доцільне запровадження позитивного досвіду зарубіжних країн у подальшій розробці та реалізації заходів із забезпечення безпеки громадян у нашій столиці, а також інших великих містах України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Список стран по уровню урбанизации. 2018. URL: <https://nonews.co/directory/lists/countries/urban-population> (дата звернення: 22.02.2019).
2. Numbeo. Safety Index. URL: <https://www.numbeo.com/crime/rankings.jsp?title=2018> (дата звернення: 22.02.2019).
3. Безопасный город: специфика, тенденции, перспективы. URL: <http://secuteck.ru/articles2/dvr/bezopasnyy-gorod-spetsifika-tendentsii-perspektivy> (дата звернення: 22.02.2019).
4. Безпечно місто: використання інтелектуальних технологій для громадської безпеки. URL: <https://www.unian.ua/science/10088759-bezpechne-misto-vikoristannya-intelektualnih-tehnologiy-dlya-gromadskoji-bezpeki.html> (дата звернення: 22.02.2019).
5. Усміхніться, вас знімають: як відеоканери слідкують за киянами. Світовий досвід. URL: <https://uain.press/security/usmihmitsya-vas-znimayut-yak-videokamery-slidkuyut-za-kyuanamy-647562> (дата звернення: 22.02.2019).
6. Григорян В.К. Предупреждение преступности в высокоразвитых зарубежных странах. Актуальные проблемы рос. права. 2012. № 4. С. 272–279.
7. Хольмер Милар. Принципы полицейского предупреждения преступности. Примерная сфера деятельности, возможности и границы (на примере комиссариата по профилактике президиума полиции Аахена. Проблемы правоохранительной деятельности. 2014. № 1. С. 79–83. URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=21814294> (дата звернення: 22.02.2019).
8. Бонфильди Ф. Лавапес: вопросы городской безопасности, политического активизма и миграции в сердце Мадрида. Городские исследования и практики. 2016. № 1(2). С. 34–48. URL: <https://doi.org/10.17323/usp12201634-48> (дата звернення: 22.02.2019).
9. Эрле Луук, Янно Ярве, Март Каска. Предупреждение преступности и социальная адаптация на местном уровне. Таллинн, 2016. URL: http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumendid/kuriteoennetus_ja_jatkutugi_kohalikul_tasandil_ru.pdf (дата звернення: 22.02.2019).
10. Ларссон П. Предупреждение преступности и роль полиции / пер. Л. Л. Ананиан. Преступность и борьба с ней. Москва, 2008. С. 63–70. URL: <http://law.edu.ru/article/article.asp?articleID=1437107> (дата звернення: 22.02.2019).
11. Палазян А.С. Концептуальные основания системы виктимологического предупреждения преступности в странах Запада. Общество и право. 2013. № 4 (46). С. 122.
12. Свистильников А.Б., Прокопенко И.Е. Организация криминалистического и информационного обеспечения борьбы с преступностью в Англии. Проблемы правоохранительной деятельности. 2007. № 1. С. 121–127.
13. Полтава Е.А. Опыт предупреждения автотранспортной преступности в странах ЕС и в США. Современное право. 2013. № 3. С. 144–148.
14. Трощинский П.В. Основные направления борьбы с преступностью в современном Китае. Проблемы Дальнего Востока. 2011. № 2. С. 107.

REFERENCES

1. Spisok stran po urovniu urbanizacii. 2018. List of Countries according to the Level of Urbanization. URL: <https://nonews.co/directory/lists/countries/urban-population> (date of application: 22.02.2019) [in Russian].
2. Numbeo. Safety Index. URL: <https://www.numbeo.com/crime/rankings.jsp?title=2018> (date of application: 22.02.2019) [in English].
3. Bezopasnyy gorod: specifika, tendencii, perspektivy. “Safe City: Specifics, Tendencies, Prospects”. URL: <http://secuteck.ru/articles2/dvr/bezopasnyy-gorod-spetsifika-tendentsii-perspektivy> (date of application: 22.02.2019) [in Russian].
4. Bezpechne misto: vikoristannya intelektualnih tehnolohii dlia hromadskoji bezpeki. “Safe City: Use of Intellectual Technologies for Public Safety”. URL: <https://www.unian.ua/science/10088759-bezpechne-misto-vikoristannya-intelektualnih-tehnologiy-dlya-gromadskoji-bezpeki.html> (date of application: 22.02.2019) [in Ukrainian].
5. Usmikhmitsya, vas znimaiut: yak videokamery slidkuyut za kyanami. Svitovi dosvid. “Smile, You’re Filmed: How Cameras Trace Kievers. World Experience”. URL: <https://uain.press/security/usmihmitsya-vas-znimayut-yak-videokamery-slidkuyut-za-kyuanamy-647562> (date of application: 22.02.2019) [in Ukrainian].
6. Grigoryan, V.K. (2012). Preduprezhdenye prestupnosti v vysokorazvityh zarubezhnykh stranakh. “Crime Prevention in Highly Developed Foreign Countries”. Actual Issues of Russian Law 4. P. 272–279 [in Russian].
7. Holmer Milar (2014). Principy politceyskogo preduprezhdeniya prestupnosti. Primernaya sfera deyatelnosti, vozmozhnosti i granicy (na primere komissariata po profilaktike prezidiuma policii

Aahena. “Principles of Police Crime Prevention. Model Sphere of Activities, Possibilities and Boundaries”. Problems of Law Enforcement Activities 1, P. 79–83. URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=21814294> (date of application: 22.02.2019) [in Russian].

8. *Bonfili F.* (2016). Lavapes: voprosy gorodskoy bezopasnosti, politicheskogo aktivizma i migracii v serdce Madrida. “Lavapes: Issues of Urban Security, Political Activity and Migration in the Heart of Madrid”. Urban Studies and Practices 1(2), 34–48. URL: <https://doi.org/10.17323/usp12201634-48> (date of application: 22.02.2019) [in Russian].

9. *Erle Luuk, Yanno Yarve, Mart Kaska* (2016). Preduprezhdeniye prestupnosti i socialnaya adaptaciia na mestnom urovne. “Crime Prevention and Social Adaptation at the Local Level”. Tallinn. URL: http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/krimipoliitika/files/elfinder/dokumentid/kuriteoennetus_ja_jatkutugi_kohalikul_tasandil_ru.pdf (date of application: 22.02.2019) [in Russian].

10. *Larsson P.* (2008). Preduprezhdeniye prestupnosti i rol policii. “Prevention of Crime and the Role of Police” / transl. by L.L. Ananyin / Crime and Counteraction to It. P. 63–70. URL: <http://law.edu.ru/article/article.asp?articleID=1437107> [in Russian].

11. *Palazyan, A.S.* (2013). Konceptualnye osnovaniia sistemy viktimologicheskogo preduprezhdeniia prestupnosti v stranah Zapada. “Conceptual Bases of the System of Victimological Prevention of Crime in Western Countries”. Society and Law 4 (46). 122 p. [in Russian].

12. *Svistilnikov, A.B., Prokopenko, I.E.* (2007). Organizatsiia kriminalisticheskogo i informacionnogo obespecheniya borby s prestupnostyu v Anglii. “Organization of Criminalistic and Informational Support of the Struggle against Crime in England”. Issues of Law Enforcement Activities 1. P. 121–127 [in Russian].

13. *Poltava, Y.A.* (2013). Opyt preduprezhdeniia avtotransportnoy prestupnosti v stranah ES i v SShA. “Experience in the Prevention of Road Crime in EU and the USA”. Modern Law 3. P. 144–148 [in Russian].

14. *Troshinsky, P.V.* (2011). Osnovnye napravleniya borby s prestupnostyu v sovremennom Kitae. “Main Directions of the Struggle against Crime”. Problems of Far East 2. 107 p. [in Russian].

УДК 343.85(4/9)

I.P. Bahadenko,

Candidate of Juridical Sciences,
Senior Research Associate, Leading Researcher,
State Research Institute MIA Ukraine, Kyiv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0002-3350-4411,

V.V. Otsel,

Research Officer, State Research Institute MIA Ukraine,
Kyiv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0002-7708-1086

SECURITY OF CITIZENS IN MEGAPOLIS (ON THE EXAMPLE OF SOME FOREIGN COUNTRIES)

As a result of urbanization, a large part of the world’s population (as of 2018, this is approximately 55 %) is urban residents [1]. One of the main conditions of the urban environment is safety. In the socio-psychological context, security is the feeling that is shaped under the influence of many factors of the urban environment, such as, for example, architecture, environmental condition, transport infrastructure, street lighting, and the state of crime etc.

Analytical campaigns and services of various scale of activity annually investigate the conditions and quality of life in cities of the world according to such indicators as ecology, health care, education and career, cost of living, infrastructure, safety. In this case, the safest cities are those with the lowest crime index. In particular, such cities-leaders include the cities of Dubai, Abu Dhabi (United Arab Emirates), Basel, Bern (Switzerland), Osaka, Tokyo (Japan), Singapore (Singapore), Doha (Qatar), Quebec (Canada) [2].

It is known that the crime level in cities is many times higher than that in rural areas. Therefore, modern cities are more areas of increased danger. As a rule, the most dangerous zones in the city are considered as crowded places (train stations, stadiums, markets, cinemas, concert halls), and deserted places, particularly at night (parks, squares, construction sites, wastelands, dead ends and etc.) and others. This requires an increasing attention to the problems of urban safety, updates research on improving the reliability of urban facilities, and equipping them with technical means of monitoring and controlling the state of the crime situation for rapid response and taking action.

Keywords: safety, safe city, crime prevention, videosurveillance.

Отримано 09.04.2019